

Маркетинг

УДК 331.108:338.45:005.96

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16733295>

Діагностика проєктів соціальної відповідальності промислових підприємств

Савчук Вадим Афанасійович

Аспірант,

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський Університет»,

03115, Україна, м. Київ, бульвар Академіка Вернадського, 16 В

e-mail: vsavchuk@e-u.edu.ua

ORCID: 0009-0004-0294-0829

Прийнято: 21.07.2025 | Опубліковано: 04.08.2025

Анотація: У статті обґрунтовано актуальність розробки та впровадження дієвого інструментарію діагностики проєктів соціальної відповідальності промислових підприємств як складової стратегічного управління корпоративним розвитком. З огляду на трансформацію сучасного соціального контексту та зростання вимог до прозорості діяльності бізнесу, соціальна відповідальність набуває нових форм і значення. **Метою** дослідження є розробка прикладних підходів до оцінки ефективності проєктів соціальної відповідальності з урахуванням їх комплексного впливу на внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства. У процесі дослідження використано системний, функціональний і процесний підходи, а також методи логічного узагальнення, аналізу, синтезу, порівняння та експертного оцінювання. Особливу увагу приділено економічним підходам до аналізу ефективності впровадження соціально орієнтованих ініціатив у сучасних умовах високої конкуренції, зростання соціальних очікувань та обмеженості виробничих і фінансових ресурсів. Аргументовано, що

соціально відповідальні ініціативи мають розглядатися не лише як елемент етичного бізнесу, а як важливий стратегічний інструмент підвищення конкурентоспроможності та сталості розвитку промислових підприємств. Визначено, що економічна діагностика проєктів соціальної відповідальності передбачає комплексне застосування фінансових та нефінансових показників, що дозволяють оцінити результативність соціальних інвестицій з позиції їх окупності, довгострокової вигоди та соціального ефекту. Сформовано перелік релевантних показників. Автором обґрунтовано, що ефективна реалізація соціально орієнтованих проєктів забезпечує синергію економічних і соціальних результатів, сприяє формуванню довіри до бізнесу з боку суспільства та інвесторів, а також зміцненню ринкових позицій підприємства. Представлено методичні підходи до аналізу ефективності таких проєктів, що можуть бути застосовані в управлінській практиці підприємств реального сектору економіки, зокрема в умовах трансформації соціально-економічного середовища.

Ключові слова: соціальна відповідальність бізнесу, проєкти соціальної відповідальності, економічна діагностика, економічний аналіз, окупність інвестицій, чиста поточна вартість.

Diagnostics of social responsibility projects of industrial enterprises

Vadym Savchuk

Postgraduate Student,

Private Higher Education Institution European University,

03115, Ukraine, Kyiv, 16C Academician Vernadskyi Boulevard

e-mail: vsavchuk@e-u.edu.ua

ORCID: 0009-0004-0294-0829

Abstract: The article substantiates the relevance of developing and implementing an effective toolkit for diagnosing social responsibility projects at

industrial enterprises as a component of strategic corporate development management. Given the transformation of the modern social context and increasing demands for business transparency, social responsibility is acquiring new forms and significance. The purpose of the study is to develop applied approaches to evaluating the effectiveness of social responsibility projects, taking into account their complex impact on both the internal and external environment of the enterprise. The research methodology is based on systemic, functional, and process-based approaches, as well as methods of logical generalization, analysis, synthesis, comparison, and expert evaluation. Special attention is paid to economic approaches for analyzing the efficiency of socially oriented initiatives under conditions of high market competition, growing social expectations, and limited production and financial resources. It is argued that socially responsible initiatives should be considered not only as part of ethical business conduct but also as a strategic tool for enhancing competitiveness and sustainable development of industrial enterprises. The study defines that economic diagnostics of social responsibility projects involves the comprehensive use of financial and non-financial indicators, which make it possible to assess the effectiveness of social investments in terms of return, long-term benefits, and social impact. A list of relevant performance indicators is proposed. It is substantiated that the effective implementation of socially oriented projects ensures the synergy of economic and social outcomes, strengthens public and investor trust in business, and improves the enterprise's market position. The presented methodological approaches to evaluating such projects may be applied in management practice within the real sector of the economy, especially in the context of socio-economic transformation.

Keywords: business social responsibility, social responsibility projects, economic diagnostics, economic analysis, return on investment, net present value.

Постановка проблеми. Не зважаючи на військові дії на території України, обумовлені широкомасштабним вторгненням РФ, конкуренція на ринку товарів послуг не тільки не зникла, а зі зменшенням кількості споживачів та їх

купівельної спроможності, скороченням ринків збуту продукції, тільки збільшилася, що спонукає українські промислові підприємства спрямовувати свою економічну діяльність на формування та розвиток конкурентних переваг. Головним методом досягнення конкурентних переваг є всебічне задоволення потреб представників зацікавлених сторін (споживачів товарів та послуг, персоналу, ділових партнерів та суспільства в цілому), що ставить розвиток соціальної відповідальності промислових підприємств на перше місце.

Попри те, що науковці і практики визнають необхідність впровадження принципів соціальної відповідальності в діяльність вітчизняних промислових підприємств, науково обґрунтованої методики стимулювання менеджменту підприємств до соціально відповідального управління немає. Але будь-які прояви активності в провадженні принципів соціальної відповідальності завжди потребують від промислових підприємств ресурсів, тобто впровадження проєктів соціальної відповідальності на практиці неодмінно пов'язано із витратами, як фінансових так і трудових. Тому перед керівництвом на підприємстві гостро постає питання з приводу проведення оцінки економічної ефективності проєктів соціальної відповідальності для подальшої звітності, оскільки промислові підприємства, як комерційні організації, перш за все зорієнтовані на отримання та підвищення свого прибутку.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовано системний підхід, що дозволив комплексно розглянути соціально відповідальні ініціативи як елементи стратегічного управління. Використано методи аналізу та синтезу, абстрагування, а також метод порівняльного аналізу для виявлення найбільш ефективних підходів до оцінки ефективності соціально відповідальної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У визначенні особливостей проєктів соціальної відповідальності та методів їх діагностування та аналізу вагомий науковий внесок зробили багато зарубіжних та вітчизняних вчених.

Як зазначає в своїй монографії Ромат Є.В. особливістю проєктів соціальної відповідальності промислових підприємств є те, що вони повинні бути системними й довгостроковими, що дозволить аналізувати їхню ефективність і підвищувати результативність [1].

Юзик Л. О. робить висновок, що здійснення практики соціальної відповідальності впливає і на результати діяльності підприємства в цілому, тобто йдеться про існування бізнес-ефекту, який проявляється у фінансовій політиці, комплексі маркетингу та в управлінні репутацією підприємства [2].

Пацула О. І. вважає, що ефективність соціальних витрат підприємства – це характеристика результативності соціальної діяльності на основі врахування ступеня реалізації економічних та соціальних цілей підприємства та його працівників, а також співвідношення результатів діяльності та соціальних витрат [3]. В своїй роботі авторка пропонує підхід до проведення оцінки ефективності соціальної діяльності підприємства, який ґрунтується на розрахунку системи показників, що впливають на фінансові результати та кадрову безпеку підприємства.

Куцик В. І. та Мойсеєнко І. В. пропонують експрес-методику, яка дозволяє проаналізувати динаміку змін внутрішнього та зовнішнього середовища функціонування підприємства та вплив соціальних інвестицій на результати діяльності на основі інтегральних показників [4].

Березіна О. Ю. пропонує методику визначення рейтингу соціальної відповідальності корпорації у сфері трудових відносин на основі кількісної оцінки корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Рейтинг соціальної відповідальності корпорації визначається послідовно через розрахунок часткових соціально-трудова показників (їх 24), згрупованих за шістьма предметними областями, і визначення інтегрованого рейтингового показника КСВ [5]. Методика, на думку авторки, дозволяє порівняти неспівставні (за одиницями виміру) часткові показники та визначити рейтинг соціальної відповідальності корпорації.

Ворона О. В. розглядає підходи в оцінці соціальної відповідальності у визначенні кількісних та якісних індексних показників питомих соціальних інвестицій, що на його думку така методика оцінки може бути застосована для оцінки соціальної відповідальності, залізниць або промислових підприємств залізничного транспорту, так як потребує порівняння підприємств, для яких характерний однаковий набір ознак, який важливий для кожного підприємства [6].

Литвиненко Т. М. зазначає, що соціальна відповідальність вимірюються низкою показників, які пов'язані з основними напрямками діяльності підприємства в цьому контексті [7]. Надалі автор роботи відзначає такі напрями соціально відповідальної діяльності як: розвиток персоналу; охорона здоров'я та безпечні умови праці; соціально-відповідальна реструктуризація; природоохоронна діяльність та ресурсозбереження; розвиток місцевих громад; добросовісна ділова практика. Для кожного напрямку представлено показники, що оцінюють ефективність здійснення певної діяльності, але не наводить методи їх розрахунку.

Степанюк Г. С. та Кушлик О. Ю. розглядають розвиток сталого розвитку на підприємстві через призму соціально-етичного управління підприємством, що визначається адаптивними здібностями системи управління забезпечити підвищення добробуту власників, споживачів, партнерів, працівників, громади загалом та збереження якості навколишнього середовища [8]. Авторки пропонують комплексну методіку оцінювання соціально-етичного управління підприємством через систему комплексних критеріїв та часткових показників, на основі інтегрального показника ефективності в кожній із сфер управління підприємством.

Деліні М. М. пропонує групувати показники оцінки соціально-економічної відповідальності підприємництва за категоріями зацікавлених сторін: працівники, власники, споживачі, постачальники/конкуренти, суспільство/держава [9]. Оцінка наведена як кількісними, так і якісними

показниками, але авторка не пропонує методику та формули розрахунку показників.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Наявність великої кількості публікації щодо проведення діагностики та аналізу соціальної відповідальності підприємств (СВБ), КСВ та проєктів соціальної відповідальності підприємств (СВП) не надає відповіді стосовно питання, який же метод чи методичний підхід є більш доцільним, раціональним і застосовуваним.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування методичних підходів до діагностики та аналізу проєктів соціальної відповідальності промислових підприємств, з акцентом на економічну ефективність реалізованих ініціатив у контексті сталого розвитку та стратегічного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Провівши аналіз наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних науковців, які вивчають та досліджують принципи СВБ та КСВ [10], можемо стверджувати, що наявні нині методики оцінки СВБ та КСВ переважно спираються на рейтингування підприємств за певними інтегральними показниками, які за способом оцінки показників розглядаються в двох взаємопов'язаних характеристиках: кількісна - скільки фінансів інвестується в соціальні програми; і якісна - наскільки комплексно ця програма організована.

Будь-який проєкт в підприємницькій діяльності породжує фінансові потоки. Тому усі дії пов'язані з його реалізацією можна оцінити в грошових одиницях. І на нашу думку, в умовах обмежених ресурсів, високої конкуренції та воєнних викликів особливого значення набуває економічна діагностика та аналіз ефективності соціально відповідальних ініціатив, що реалізуються промисловими підприємствами. Основними показниками економічної діагностики та аналізу ефективності проєктів соціальної відповідальності промислових підприємств є врахування результатів фінансової звітності

підприємства та соціальних інвестицій з орієнтуванням на обмежену кількість показників, що робить такий методичний підхід придатним для практичної реалізації. Така діагностика дозволяє керівництву приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо доцільності інвестування в проекти соціальної відповідальності, визначати оптимальні обсяги фінансування (У міжнародній практиці нормальним явищем вважається, коли компанії виділяють на соціальні програми близько 1% прибутку. Акціонери стежать за тим, щоб добродійність не стала надмірною, тому що це може негативно позначитися на показниках інвестицій в основний капітал і на конкурентоспроможності бізнесу [11]) та оцінювати рівень досягнення соціальних і бізнес-цілей.

Звичайно, першочерговим завданням будь-якої компанії є генерування прибутків, водночас компанії можуть сприяти досягненню соціальних і екологічних цілей. Інтегруючи соціальну відповідальність як стратегічну інвестицію в свою ключову бізнесову стратегію, в інструменти менеджменту та операційну діяльність [7].

Точно оцінити вплив соціально відповідального ведення бізнесу на фінансові та економічні результати діяльності дуже складно, і на нашу думку, проекти соціальної відповідальності промислових підприємств потрібно розглядати як інвестиційні проекти спрямовані на розвиток персоналу, екології та суспільства. Пропонуємо для економічної діагностики та аналізу розраховувати наступні показники:

1. *Дохід з інвестицій в проекти соціальної відповідальності ROI (Return on Investment)*, ключовий показник ефективності, який оцінює рентабельності інвестицій. Порахувати ефективність інвестицій, можна як на весь бізнес, так і на окремий напрямок діяльності чи проект [12]. ROI вимірює співвідношення прибутку до витрат (інвестицій), в нашому випадку витрати на проект соціальної відповідальності, і розраховується за формулою:

$$ROI = \frac{R-I}{I} \times 100\%, \quad (1.1.)$$

де, R - загальна сума коштів, отримана від проекту соціальної відповідальності

I - сума коштів, вкладених у проєкт соціальної відповідальності.

При позитивному значенні ROI (понад 0) — інвестиції принесли прибуток.

Чим вище значення, тим краща ефективність вкладення.

Нульовий ROI — інвестиції повернули лише вкладені кошти без додаткового прибутку.

Негативний ROI (менш як 0) — інвестиції були збитковими. Ви втратили частину або всі вкладені ресурси і ваш проєкт потребує більш глибокого аналізу.

Розуміння та інтерпретація ROI допомагають приймати керівництву промислового підприємства обґрунтовані рішення щодо інвестицій і підвищувати ефективність витрат як в окремі проєкти так і в ведені господарської діяльності в цілому.

2. *Чиста поточна вартість проєкту NPV (Net Present Value)* - це показник економічної ефективності інвестиційного проєкту, який лежить в основі більшості методів визначення економічної ефективності інвестиційних проєктів. NPV розраховується шляхом дисконтування (приведення до поточної вартості, тобто на момент інвестування) очікуваних грошових потоків (як доходів, так і витрат) та дає змогу отримати абсолютну величину ефекту від реалізації проєкту. Чиста поточна вартість відображає прибуток промислового підприємства, який планується отримати від реалізації проєкту, після того, як грошові притоки окуплять його початкові інвестиційні витрати та періодичні відтоки, пов'язані зі здійсненням такого проєкту [13].

$$NPV = NPV_{св} - NPV_{п}, \quad (1.2.)$$

де, $NPV_{св}$ – чиста поточна вартість після впровадження проєкту соціальної відповідальності;

$NPV_{п}$ – чиста поточна вартість до впровадження проєкту соціальної відповідальності.

Або розраховуємо за формулою:

$$NPV = \sum_{t=0}^{t=T} \frac{CF_t}{(1+r)^t} - \sum_{t=0}^{t=T} \frac{(Co)_t}{(1+r)^t}, \quad (1.3.)$$

де, CF_t – грошовий потік у році t ,

C_0 – початкові інвестиції,

T – економічний строк життя інвестицій,

t – порядковий номер року від початку реалізації проекту,

r – відсоткова ставка доходності, що вимагається від проекту.

Розрахунок NPV дозволяє оцінити доцільність інвестування коштів в соціальні проекти. Як і у показника ROI, у NPV можливі три варіанти значення:

При позитивному значенні NPV (понад 0) — це свідчить про повну окупність проекту соціальної відповідальності, а значення NPV показує підсумковий обсяг прибутку промислового підприємства

Нульовий NPV — це свідчить про окупність проекту соціальної відповідальності, але промислове підприємство не отримає прибуток з цього проекту.

Негативний NPV (менш як 0) — проєкт не окупується і промислове підприємство несе збитки від даного проєкту.

3. Термін окупності T_0 , який показує за який термін можуть окупитися проєкт соціальної відповідальності [14]. Термін окупності враховує первісні капітальні вкладення. При цьому під прибутком розуміють чистий прибуток (тобто, після вирахування податку, плюс фінансові витрати, відсотки та амортизація) і розраховують за формулою:

$$T_0 = \frac{I}{ЧП}, \quad (1.4.)$$

Де, $ЧП$ – чистий прибуток за розрахунковий період.

4. Приріст продуктивності працівників P промислового підприємства. Показник, який не відноситься до розрахунку інвестиційних показників, але важливий для оцінки економічної діагностики проєктів соціальної

відповідальності, так як показує вплив соціальних ініціатив підприємства в розвиток персоналу та працівників промислового підприємства:

$$P = \frac{P_{\text{після}} - P_{\text{до}}}{P_{\text{до}}} \times 100\%, \quad (1.5.)$$

де, $P_{\text{після}}$ — обсяг виготовленої продукції або прибутку на одного працівника після впровадження проекту соціальної відповідальності;

$P_{\text{до}}$ — обсяг виготовленої продукції або прибутку на одного працівника до впровадження проекту соціальної відповідальності.

5. Вплив проектів соціальної відповідальності на плинність кадрів ΔK - показник, який розраховує вплив соціальних ініціатив підприємства на плинність кадрів промислового підприємства. Важливий показник, що дає можливість оцінити витрати на залучення нових працівників та їх професійного навчання.

$$\Delta K = K_{\text{після}} - K_{\text{до}}, \quad (1.6.)$$

де $K_{\text{після}}$ - коефіцієнт плинності кадрів після впровадження проектів соціальної відповідальності;

$K_{\text{до}}$ - коефіцієнт плинності кадрів до впровадження проектів соціальної відповідальності.

Формула розрахунку коефіцієнта плинності кадрів K виглядає наступним чином [15]:

$$K = \frac{K_z}{\bar{C}_{\text{ср}}} \times 100\%, \quad (1.7.)$$

де K_z – кількість звільнених працівників;

$\bar{C}_{\text{ср}}$ – середньооблікова чисельність персоналу за певний період роботи (місяць, квартал, рік).

Розрахунок та аналіз даних показників не дає змогу повністю оцінити економічний та фінансовий вплив проектів соціальної відповідальності на діяльність промислових підприємств але дає змогу керівництву оцінити вплив соціальних ініціатив на працівників, продуктивність праці, плинність кадрів, їх рентабельність та окупність.

Висновки. У межах проведеного дослідження підтверджено, що проєкти соціальної відповідальності промислових підприємств мають подвійний ефект – соціальний та економічний. Їх реалізація не лише сприяє зміцненню корпоративної репутації, підвищенню лояльності працівників і партнерів, а й може генерувати економічні вигоди. Визначено, що ефективна діагностика проєктів соціальної відповідальності потребує поєднання фінансових показників (ROI, NPV, TO) з нефінансовими індикаторами (продуктивність праці, плинність кадрів). Запропоновані формули можуть бути використані як інструменти управлінського аналізу в практиці функціонування промислових підприємств. Подальші дослідження доцільно зосередити на поглибленні аналізу конкретних кейсів застосування запропонованих методик в умовах українського бізнес-середовища.

Список використаних джерел

1. Соціально-етичний маркетинг : монографія / Є.В. Ромат, С69 Г.В. Алданькова, К.В. Березовик та ін. ; за заг. ред. А.А. Мазаракі, Є.В. Ромата. - 2-ге вид., перероб. і допов. - Київ : Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2017. С. 372. DOI: <https://doi.org/10.31617/m.knute.2017-1321>
2. Юзик, Л. О. Підходи щодо оцінки впливу КСВ на показники діяльності підприємства. *Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського. Науковий журнал. Економічні науки.* 2010. № 3. С. 158-165.
3. Пацула, О. І. Оцінка ефективності соціальної діяльності підприємства. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (серія економічна).* 2023. (1), 174–181. Вилучено із URL: <http://journals.lvduvs.lviv.ua/index.php/economy/article/view/681/669>
4. Куцик, В. І., & Мойсеєнко, І. В. Методичні основи оцінювання соціальної відповідальності підприємства. *Сталий розвиток економіки.* 2018. (3(40), 92-99.

Вилучено

із

URL:

<https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/140>

5. Березіна, О. Ю. Кількісна оцінка соціальної відповідальності корпорацій. *Вісник Української академії банківської справи*. 2012. № 1(32). – С. 97-101.

6. Ворона, О. В. Методичні підходи до оцінки рівня соціальної відповідальності. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 30. С. 127-133. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2010_30_33.

7. Литвиненко, Т. М. Причини, мотиви та результати соціально відповідальної активності диверсифікованих компаній. *Теоретичні та прикладні питання економіки*. 2011. Випуск 26. С. 61-69

8. Степанюк Г. С. та Кушлик О. Ю. Оцінка ефективності соціально-етичного управління виробничими підприємствами. *Економіка і суспільство*. 2019. Вип. 20. С. 390-399. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2019-20-53>

9. Деліні М. М. Показники оцінки соціально-економічної відповідальності підприємництва в Україні. *Проблеми економіки*. 2017. № 4. С. 263-270. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2017_4_35.

10. Савчук, В. А. Методика оцінки рівня соціальної відповідальності підприємства. *Via Economica*, 2025. (9), 112-117. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2025-9-16>

11. Маркова С. В. Соціальний ефект інвестицій. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. №1(5). с. 32-37. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2010/2010-econ-1.pdf#page=32>

12. Кусик, Н. Л., Ковалевська, А. В. Критичний аналіз методів оцінки ефективності соціально відповідальної діяльності підприємства. *Вчені записки Університету «Крок» (Економічні науки)*. 2012. Випуск 32. С. 17–25. <https://dspace.onu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/eb17cf97-c186-4f5a-8f20-d07d7d05669b/content>

13. Мамотенко, Д. Ю. Оцінка ефективності інвестиційних проектів. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2008. № 628. С. 209–215.

Посилання на статтю URL: <https://vlp.com.ua/node/744>

14. Орлик О. В. Оцінка та вибір раціонального варіанту використання інвестиційних засобів // *Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць* / гол. ред. М. І. Зверяков; Одеський держ. екон. ун-т. Одеса. 2004. Вип. 18. С. 289-295. URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/494>

15. Піхняк, Т. Аналіз показників плинності персоналу виробничого підприємства. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. (2), 154–160. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2022-4-20>